

Ziezo-project stimuleert aandacht voor kwaliteitszorg

Zelfevaluatie is lastig maar wel leerzaam

Zelfevaluatie, en visitatie door collega-scholen, verbeteren het inzicht in de eigen school en vergroten de aandacht voor kwaliteitszorg. Maar voor externe verantwoording aan de inspectie met de opbrengsten is het nog te vroeg.

door Anne ter Beek

Basisscholen vinden het moeilijk een zelfevaluatie uit te voeren, maar het leereffect ervan is groot. De scholen zijn positief over het proces dat ze tijdens een zelfevaluatie doorlopen en de aandacht voor kwaliteitszorg binnen het team groeit erdoor.

Dit blijkt uit een evaluatie van het Ziezo-project. Het Ziezo-project (Zelfevaluatie: Investeren in Een Zichtbare Onderwijskwaliteit) loopt sinds medio 2003 op initiatief van Q*Primair. Doel van het project is ervaring opdoen met het op gang brengen van schoolontwikkelingsprocessen door middel van zelfevaluatie, en collegiale visitatie door een andere basisschool. Te weten komen in welke mate zelfevaluatie en collegiale visitatie een goede basis vormen voor externe verantwoording, is een ander doel.

Het Ziezo-project bestaat uit drie fasen: zelfevaluatie door de school, visitatie door collega-scholen en proportioneel toezicht door de inspectie. Aan het project nemen 27 basisscholen deel. De begeleiding van de scholen is in handen van de drie Landelijke pedagogische centra APS, CPS en KPC Groep. Het SCO-Kohnstamm Instituut heeft de drie fasen geëvalueerd (zie *Didaktief*, maart 2006).

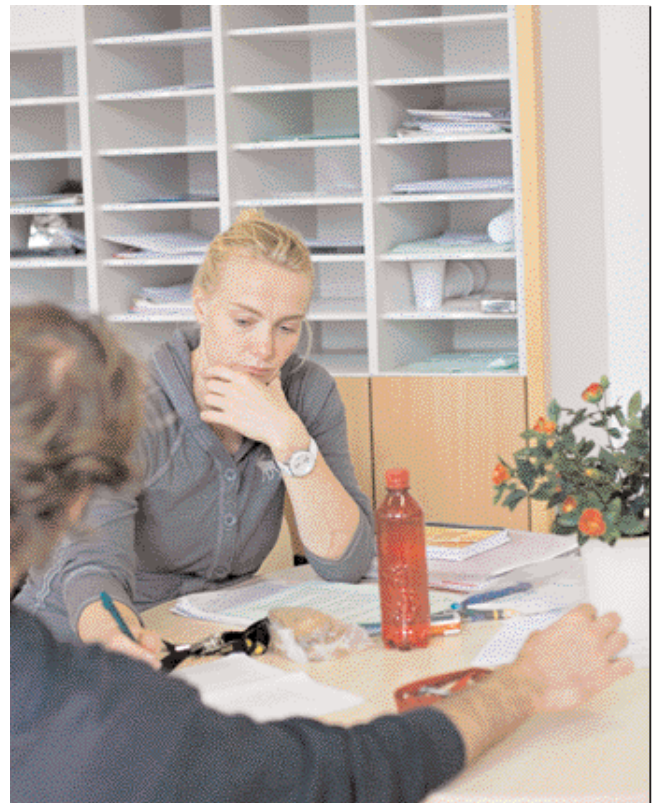
STARTVRAAG

Uitgangspunt van het Ziezo-project was dat scholen veel ruimte moesten krijgen om een eigen invulling aan de zelfevaluatie te geven, uitgaande van hun specifieke context, eigen instrumenten en ervaringen. Consequentie van deze aanpak was wel dat scholen veel zelf moesten uitzoeken. Henriët Rosman, directeur van Jenaplanschool Adelbrecht-Windekind uit Groesbeek, dacht aanvankelijk dat ze haar gingen vertellen hoe het echt moet. 'Dat viel tegen. Maar uiteindelijk werd het worstelen met de materie voor mij het belangrijkste pluspunt. Want wat je dan doet past veel beter in je eigen situatie.'

Bij de uitvoering van een zelfevaluatie moet eerst een goede startvraag worden geformuleerd. Wat willen we als school nu precies weten, hoe onderzoeken we dat, welke gegevens hebben we nodig, wanneer zijn we tevreden en wat doen we met de resultaten? Deze startvraag bepaalt in

hoge mate de keuze voor een meetinstrument. Het zijn immers de vragenlijsten, gesprekken en/of observaties die de gegevens leveren waarmee scholen antwoord kunnen geven op de gestelde vraag.

Bestaande instrumenten, zoals WMK (Werken Met Kwaliteitskaarten), KPO (Kwaliteitsmeter Primair Onderwijs) of Zebo (Zelfevaluatie in het Basisonderwijs) bieden het voordeel van een beproefde methodiek, maar hebben het nadeel inhoudelijk niet altijd voldoende aan te sluiten bij de specifieke onderzoeksvraag van de school. De scholen in het project hebben dan ook vaak meer dan één instrument



Het is niet makkelijk om een goede zelfevaluatie te maken.

HUMAN TOUCH PHOTO

gebruikt. Dat daarbij teamleden, leerlingen en vaak ook ouders worden betrokken, leidt volgens Arjan Wierenga van basisschool Sjaloom uit Voorst tot een 'objectievere kijk op je eigen kwaliteit, een betere analyse en een goed verbeterplan'.

Resultaat van het Ziezo-project is dat scholen die nu willen starten met een zelfevaluatie, gebruik kunnen maken van voorbeeldmateriaal, handreikingen en formats die zijn ontwikkeld voor een goede startvraag, aanpak en verslaglegging.

Op de zelfevaluatie volgde de collegiale visitatie. De vragen die de school had gesteld, vormden daarvoor de leidraad. Terugkijkend beoordelen de schoolleiders de fase van visitatie als uiterst positief. Niet alleen vanwege de resultaten – leerkrachten zijn nu meer betrokken bij de kwaliteitszorg en hebben meer kennis en inzicht gekregen in de eigen school – maar ook omdat het deelnemen in een visitatiecommissie voor vrijwel alle betrokkenen een boeiende leerervaring is. 'Ik heb geleerd beter onderscheid te maken tussen feedback, kritiek en commentaar', aldus Hugo de Vries van basisschool 't Plein in Rotterdam.

VALIDE INFORMATIE

Voor bijna de helft van de deelnemende scholen geldt dat de deelname aan Ziezo de aandacht voor kwaliteitszorg zichtbaar heeft gestimuleerd. De inspectie meldt dit in het periodieke kwaliteitsonderzoek van de betreffende scholen, waarvoor waar mogelijk gebruik werd gemaakt van de gegevens die de scholen hebben verzameld. De Ziezo-scholen kregen op drie van de zeven indicatoren voor kwaliteitszorg vaker een positieve beoordeling dan scholen die niet aan Ziezo hadden deelgenomen.

De inspectie merkt echter ook op dat de zelfevaluaties nog onvoldoende valide en betrouwbare informatie opleveren voor externe verantwoording. De betrokken schoolleiders onderschrijven deze bevinding. Door deelname aan het Ziezo-project is hun wel helder is geworden op welke punten zij hun eigen kwaliteitszorg kunnen verbeteren en hoe zij planmatiger kunnen werken aan schoolontwikkeling.

SNELLER BEGINNEN

Na het doorlopen van het Ziezo-project hebben enkele deelnemende scholen binnen hun bestuur of regio een vergelijkbaar traject opgezet voor nieuwe scholen, met ondersteuning van Q*Primair. Er zijn nu vijf pilotgroepen gestart waar in totaal 37 scholen aan deelnemen. Bij deze verbreding is op grond van de ervaringen uit het initiële project de aanpak en ondersteuning van scholen aangepast. Scholen hebben met name bij de start van het traject meer scholing en voorbeeldmateriaal gekregen, zodat ze sneller en gericht aan hun zelfevaluatie en visitatie kunnen beginnen. <<

M.m.v. Marjan van Roozendaal, Kees van Rooijen en Jos van der Pluijm.

Onder de titel Leren waarderen verschijnt in het voorjaar van 2008 een handboek met handreikingen en voorbeelden voor het onderwijsveld, te bestellen via de websites van CPS, APS en KPC-Groep. Dit handboek is primair bestemd voor trainers/adviseurs.

Maastricht is ook mooi!

Die Cito-Eindtoets, soit! We hadden ons er bij neergelegd dat we niet mee konden in de vriendenkring. Het Kruispunt heeft de toets immers afgeschaft met ingang van dit schooljaar en vervangen door een trendy variant: de NIO. *Headmaster knows best*, dachten we en we vermanden ons. Weddenschappen afsluiten op de Cito-scores van je kids: waar maken die mensen zich druk om. Ondertussen duimden we stilletjes dat Eva met haar steady prachtrapporten een gunstig schooladvies krijgt en dat de ontvangende scholen niet te moeilijk zullen doen over ontbrekende, landelijke genormeerde bewijzen.

Tot vorige week. Opeens kreeg ik het te pakken. Hoezo, laat maar? Er passen heel wat slagen om de arm bij de Cito-eindtoets. Maar we zijn er wel jarenlang van uitgegaan dat Eva de Test Aller Testen zou maken. En wij hebben er helemaal niet voor gekozen dat zij op het allerlaatst is afgeschaft. Laat staan dat we er mee ingestemd hebben. Ons – en de rest van de ouders op onze basisschool - is niets gevraagd.

Maar wat doe je dan? Als je op de trein bent gestapt naar Groningen en onderweg roept de conducteur om dat we naar Maastricht gaan 'omdat het daar ook zo mooi is', dan neem je daar toch ook geen genoeg mee? Dan trek je aan de noodrem en vraag je of hij nou helemaal gek geworden is.

Te lang hebben we ons in slaap laten sussen: 'Maastricht is echt prachtig hoor!' Ons motief? Geen problemen willen veroorzaken. Maar eigenlijk, diep in ons hart waren we heel ontevreden. En we waren lui, die treinbankjes zitten wel lekker. Maar nu is het genoeg, ik heb echt een andere bestemming in gedachten.

Een zakelijk etentje deed de deur dicht. Voor de zoveelste keer werd ik voor gek versleten door een wildvreemde: 'Geen cito? Hoe doe je dat dan als je dochter naar Amsterdam wil?' Ik blufte me er uit, laat dat maar aan mij over, ik had school al zo vaak verdedigd, maar mentaal stond ik natuurlijk met mijn mond vol tanden. Amsterdam is een optie voor kinderen uit onze regio, wat moeten we straks als de leukste middelbare school in de hoofdstad staat?

De volgende ochtend ben ik naar de directie gestapt. Heel omzichtig stelde ik mijn vraag: hoe moeten we het aanpakken als we Eva eventueel een Cito-Eindtoets willen laten doen? Moeten we bij jullie zijn of bij de schoolbegeleidingsdienst of bij het Cito? Zoals ik had verwacht, volgde eerst een verdediging van het huidige, nieuwe testregime, pas daarna een antwoord: 'We kunnen uw dochter aanmelden bij het Cito, dan kan ze de test alsnog maken. Desgewenst digitaal, hier in het kantoor. Maar er zijn wel kosten aan verbonden.' De directeur speelde zijn laatste troef uit om ons van de test te weerhouden.

Vandaag hebben we de aanmelding bevestigd gekregen. Kosten 15 euro. Eva vindt het allemaal prima. Overigens, we sluiten geen weddenschappen af op haar eindscore.....